

Ústav experimentálnej psychológie SAV

Výročná správa o činnosti

za rok 1964 ^x

Prerokované na schôdzke ÚR dňa 4.I.1965 a
na plenárnej schôdzke ústavu dňa 5.I.1965

^x Zpracované podľa príslušných smerníc Predsedníctva SAV

I. Najdôležitejšie vedecko-výskumné výsledky pracoviska

V r.1964 začalo pracovisko riešiť dve nové kolektívne úlohy: "Zrakové vnímanie zo syntetického hľadiska" /štátny plán výskumu úloha č.3002/1.2/ a "Základné psychologické aspekty automatizácie" /štátny plán výskumu úloha č.3002/4.4/. Ich ukončenie je plánované v r.1965, resp. 1966.

V prvej úlohe, kde cieľom je vytvorenie monografie s obdobným pracovným názvom sa okrem literárnej prípravy k teoretickej časti uskutočnili plánované výskumy k časti experimentálnej. Najdôležitejšie výsledky:

Simultánnym snímaním bioelektrickej aktivity mozgu /EEG/, srdca /EMG/ a kože /EKG/ sa získali nové ukazovatele aktivačnej úrovne organizmu.

V experimentoch s vigilanciou sa okrem overenia viacerých metód zistila diagnostická hodnota výkonu pre príslušnosť k niektorým typom v.n.č. a dokázalo sa, že pokles vigilančného výkonu v čase nie je vo vzťahu k ostroti zraku.

Na základe viacerých výskumov sa štandardizovala nová psychologická miera elementárneho rozlišovacieho výkonu zraku, čo môže mať široké uplatnenie pri posudzovaní pracovnej spôsobilosti.

Špeciálnymi experimentami sa overil a kvantifikoval doteraz nerozpracovaný druh rozlišovacích procesov, t.j. procesov postihovania /ascerment/, uplatňujúcich sa v každej dennej činnosti človeka.

K hlavným výsledkom započatých experimentov s tzv. percepčnou pamäťou patrí zistenie, že rozsah bezprostrednej pamäti pri uniformných optických podnetoch možno rozšíriť

už niekoľkohodinová cvičenia a že možnosť použiť túto informáciu bezprostredne po aplikácii podnetov počítača presahuje rozsah bezprostrednej pomoci.

V druhej časti sa experimentálny výskum sústreďuje na problematiku Slováka ako spracovávateľa informácie, psychická záťaž, namätanie a únava v podmienkach súb-
zostavnej výroby ako aj na špeciálne otázky gnosnometrie.
Hlavné výsledky:

Prerovňujú sa vyvinulí spôsob registrácie bioelektrickej aktivity svalov pri súčasnej zmenšenej pohybov.

Laboratórnymi i terénnymi výskumami sa ďalej zistilo, že po dlhotrvajúcej záťaži zraku počas pracovnej činnosti sa niektoré výkony zlepšujú /rýchlosť adaptácie, vnímanie hĺbky/, iné sa nemenia /rozsah zrakového poľa/, zatiaľ čo niektoré sa zhoršujú /farebné videnie/.

Hlavné výsledky dlhodobej vedecko-výskumnej činnosti pracoviska ako celku sú obsiahnuté vo dvoch publikáciách: Psychologické štúdie 5 /str.244/, Psychologické štúdie 6 /str.193/. Obe vyšli vo Vydavateľstve SAV.

V zborníkoch je 21 štúdií od pracovníkov ústavu a to z oblasti všeobecnej psychológie, psychológie práce a psychologické metodológie, vrátane kognitívnej analýzy doterajšej desiatročnej vedecko-výskumnej činnosti ÚI.

Prínosom k rozvíjaniu teoreticko-metodologických otázok psychológie vnímanie sú štúdie a oblasti gravitácie, dobnosti vo vzťahu k psychickým procesom, zrakovej ostroti a metód jej merania, cvičenia a vegetatívnych ukazovateľov diskriminačného učenia, nasledovného vnímanie ako i sam-

kania pamäťovej stopy.

Psychológia práce je zastúpená teoretickými štúdiami ako i experimentálnym výskumom týkajúcim sa signalizačných zariadení, pracovných pohybov a pracovného tempa, ako aj psychologických otázok zrakovej kontroly výrobkov.

K rozvoju psychologického metodológie napomáhajú zverejnené nové metodiky skúmania zrakovej ostrosti, tepelných mikroznien, merania bioelektrickej aktivity kože a nakoniec aj štúdia z oblasti matematickej štatistiky.

II. Prínos vedecko-výskumnej práce pre prax

Ťažiskom je tu kolektívna monografia Psychologické problémy v priemyselnej výrobe /str.160/.

Štúdie pracovníkov ústavu sa týkajú niektorých úprav riadiacich pultov, metód sistovania únavy, ako aj teréneho výskumu medziľudských vzťahov. Publikácia sa stretla so značným ohlasom tak u psychologov, ako aj u hospodárskych pracovníkov.

Oddelenie psychológie práce spolupracuje s viacerými výrobnými závodmi. V odevných závodoch n.p. Trenčín sa overuje zavádzanie progresívne-časovej metódy pri zaočkovu nových pracovníkov, čo predstavuje uplatnenie výsledkov výskumnej úlohy riešenej na pracovisku v minulom roku.

Vedeckí pracovníci ústavu vypracovali niekoľko desiatok odborných posudkov na rôzne práce, uskutočňovali rôzne expertízy a konzultácie pre pracovníkov v rezortoch.

Keďže v základom psychologickom výskume experimentálneho charakteru je hlavné ťažisko činnosti v štúdiách a článkoch, uvádzame tu výber najvýznamnejších vedecko-výskumných prác jednotlivých pracovníkov z celkového počtu 64 publikovaných, resp. pripravených do tlače.

1. Árochová, O., Otázky "školskej zrelosti" detí /v tlači/
2. Boroš, J., O škodlivom pôsobení hluku na človeka /v tlači/
3. Daniel, J., Psychologičeskije voprosi formirovanija dvigatelnyh navykov pri obsluživanii polusvotomotov /v tlači/
4. Daniel, J., Anticipácia zraku pri jednoduchých opakovaných pohyboch a priebežná registrácia pohybových mikroelementov /Psychologické štúdie 6/

5. Daniel, J., Strážanec, M., Psychická záťaž v poloa-
tomatizovanej a automatizovanej výrobe /Čsl.
hygiena 1964/
6. Dornič, S., Rýchlosť optického postrehu ako funkcia čle-
nitosti podnetových polí a dĺžky nácviku
/Psychol. štúdie 6/
7. Dornič, S., Experimentelle Verifikation der Voraussetzungen
von zentraler Bedingtheit der Reversibili-
tät /Zschr.f. Psychol. 1964/
8. Dornič, S., Strážanec, M., Vplyv cvičenia so spätnou
informáciou na rozsah bezprostrednej pamäti
/Čsl. psychol. 1964, 4/
9. Dornič, S., Strážanec, M., The amount of available
information and the span of immediate memory
in a short-term exposure of uniform optical
stimuli /v tlači/
10. Florek, H., Psychol. aspekty štruktúry robotníckych kolektívov
a ich vzťahy k výrobným problémom
pracoviska /Psychol. monografie I./
11. Halmiová, O., Psychológia osobnosti a psychické osob-
nosti /v tlači/
12. Horkevič, G., K neurofyziolog. ponímaniu vedomia a osob-
nosti /v tlači/
13. Kořada, S., Vplyv podmienených podnetov na komponenty
únavy /v tlači/
14. Kováč, D., Biologický trend a jeho dôsledky pre súčasný
výskum v psychológii /Čs. psychol. 1964, 1/
15. Kováč, D., Informationstheoretische Charakterisierung
der sensomotorischen Reaktion /Zschr.f.
Psychol./
16. Kováč, D., Problematika vaku a zrakové vnímanie /v tlači/
17. Kořinár, V., Kováč, D., Vnímanie diskretných zmien
v jednoduchých zrakových podnetoch /v tlači/
18. Riřková, A., Niektoré psychologické problémy pionierskych
družín /v tlači/
19. Souřková, M., Some manifestations of learning in the
perceptual sphere /v tlači/

20. Šondrová, M., Vplyv ovčenia na distribúciu v motornej oblasti /kandid. dizert. práca/
21. Strišenec, M., Prvý dejnosť a psychické procesy /Psychol. štúdie 6/
22. Šipos, I., Übertragung der visuellen Information beim tachystoskopischen Exponieren des Handletterings mit den Variationen der Anzahl von Öffnungslagen /Studia psychologica 1966, 2/
23. Šipos, I., Experimentálny výskum niektorých psychol. faktorov ostrosti zraku /kandidát. dizert. práca/
24. Uherík, A., Bioelektrická aktivita kože a habituácia /Psychol. štúdie 6/
25. Uherík, A., Elektroencefalografie a psychológia /v tlači/
26. Uhlund, A., Ekonomický pohľad na ciele inžinierskej psychológie /v tlači/

III. Činnosť vedecko-organizačná a spolupráca s inými orgánmi

Ústav bol hlavným pracoviskom štátneho plánu výskumu úlohy 8.3002/1 a v rámci toho usporiadal 2-dňovú pracovnú poradu za účasti prizvaných odborníkov. Na seminári odznelo 6 odborných referátov, ktoré boli v diskusií podrobne posúdené. Hlavný výsledok pracovnej porady možno vidieť v kolektívnom usmernení ďalšej vedecko-výskumnej práce.

Okrem toho pracovníci ústavu sa podieľali na vedecko-organizačnej práci v rámci Čsl. a Slov. psychologickéj spoločnosti /členovia výboru ČSPS, SPS/ a vyvíjali primeranú aktivitu v Západoslovenskej oblastnej skupine SPS. Na II. sjezde československých psychológov predniesli 7 referátov.

Na medzinárodných podujatiach sa pracovisko prezentovalo 2 referátmi na sympóziu o psychológii a kybernetike v Berlíne, 1 referátom na ergonómickom kongrese v Dortmunde a 1 referátom na psychologickom kongrese DGfP vo Viedni.

Jeden pracovník je členom Kybernetickej komisie ČSAV i SAV.

V uplynulom roku pokračovala spolupráca s Psychologickým ústavom Humbolskej akadémie vied, zameraná na problematiku niektorých otázok automatizácie. Pri konzultáciách vykonaných v uvedenom ústave sa príslušní pracovníci informovali o čiastkových výsledkoch, dosiahnutých pri riešení tejto úlohy a dohodli upresnenie spolupráce na problematiku operátorov v automatizovanej výrobe. Vykonali sa prípravné kroky pre spoluprácu s Psychometrickým kabinetom Poľskej akadémie vied a to na úseku psychológie práce. Spolupráca s príslušným pracoviskom Nemeckej akadémie vied v tématickej oblasti zrakovéj ostrosti bola dovŕšená vypracovaním spoločnej štúdie, ktorá výjde v zahraničí.

IV. Výchove vedeckých pracovníkov a spolupráca s vysokými školami

Na pracovisku sú t.č. traja riadni, dvaja externí aspiranti, jeden štipendista a dvaja pracovníci vo vedeckej príprave. V uplynulom roku ukončili vedeckú prípravu obhajobou dvaja pracovníci. Výchove vedeckých pracovníkov sa uskutočňuje s prihliadnutím na problematiku skúmanú v ústave. Pracovisko je školiacim pre všeobecnú a genetickú psychológiu a v rámci toho pripravuje k obhajobe 5 pracovníkov z vysokých škôl, resp. rezortov.

Čo sa týka spolupráce s vysokými školami, táto pokračovala predovšetkým s Katedrou psychológie a Psychologickým ústavom FF UK uskutočňovaním prednášok /1 riadna a 1 fakultatívna/, členstvom vo VR FÚ a stážami poslucháčov v ÚEP. Okrem toho štyria pracovníci prednážali na Katedre pedagogiky FF UK a Katedre psychológie FF UK a na Katedre pediatrie LF UK. Ústav vykonával odbornú pomoc pri rozvíjaní vedecko-výskumnej práce na Katedre psychológie FF UK v Trnave.

V. Vedecko-popularizačná a kultúrno-politická činnosť

Odborno-popularizačná činnosť vychádzala jednak z riešených vedecko-výskumných úloh na ústave a jednak sa zameriavala na ostatné úseky použitej psychológie, ktoré vyšetroval súujem praxe. Pracovníci napísali t.j. 44 článkov, z čoho 33 bolo publikovaných a to najmä v časopisoch Svet vedy, Príroda a spoločnosť, Zdravie ľudu, Práca a i.

Komunisti pracoviska vykonávali činnosť ako lektori MV KSS a funkcionári stranických a masovopolitických organizácií. Pracovníci ústavu pôsobili ako lektori a konzultanti v rámci Spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých poznatkov, ďalej prednášali vo viacerých priemyselnych závodoch a v rôznych iných inštitúciách. Pracovníci ÚEP predniesli spolu 15 odborno-popularizačných prednášok.

VI. Závěry k dalšíj činnosti pracoviska a návrh opatření

Z předloženej zprávy vyplýve, že v uplynulom roku zaznamenalo pracovisko kladné výsledky predovšetkým v edičnej oblasti. Okrem spomenutých troch publikácií a desiatok experimentálnych štúdií bola odovzdaná do tlače ďalšia monografia /M. Strážanec Psychológia a kybernetika, str.250/. Ze veľmi významný fakt treba pokladať premenu ročenky Psychologické štúdie na odborný časopis Studia psychologica /prvé dve čísla časopisu boli odovzdané do tlače/.

Na úseku vedecko-výskumnej činnosti došlo prechodne k určitému obmedzeniu experimentálnej aktivity v dôsledku presťahovania ústavu do nových priestorov. Náročnosť ako aj časové prietahy adeptačných prác /spôsobené nedostatkom kapacity príslušných podnikov/, budú obmedzovať experimentálnu prácu aj v r.1965. Tomuto faktu sme museli prispôbiť aj vedecko-výskumný plán na r.1965.

Pre najbližšie obdobie treba vyriešiť naliehavú potrebu nových stredných a pomocných kádrov. Systemizované miesta na r.1964, ktorými sme nienili tento nedostatok čiastočne zoslabiť, sme boli nútení dočasne obsadiť aspirantmi ešte pred ich absolvovaním. V dôsledku toho pracovisko nutne potrebuje v r.1965 ešte ďalšie dve systemizované miesta pre absolventov riadnej aspirantúry. Domnievame sa, že túto otázku by mali riešiť príslušné plánovacie orgány SAV.

dr. D. Kováč, C.Sc., v.r.
riaditeľ

V Bratislave 30. decembra 1964.